

A KALOCSA-BÁCSI ÉRSEKEK A BAROKK VÉGÉTŐL A KIEGYEZÉSIG

Négy életrajz (1787–1851)

KOLLONICH LÁSZLÓ (1787–1817)

Kollegrádi és zayugróci (zay-ugróczy) gróf Kollonich (Kollonits, Kollonitz, Kollonics) László (Ladislaus) Bécsben (Alsó-Ausztria) született 1736. december 7-én hatodik gyermekként főnemesi családba. Édesapja Zay László báró, édesanyja Kollonich Mária Eleonóra grófnő. A Kollonich család több püspököt is adott az Egyháznak: Kollonich Lipót bíboros, esztergomi prímás érseket (1695–1707), valamint unokaöccsét, Kollonich Zsigmond bíboros, bécsi püspök (1716–1723) és első bécsi érseket (1723–1751). Ez utóbbi, mivel vele a család férfiágon kihalt, 1742-ben adoptálta rokonát, Zay Lászlót, László érsek apját. Alsóbb tanulmányait Bécsben illetve Győrött, filozófiai tanulmányait Bécsben végezte el a Theresianum növendékeként. Ezt követően Rómába küldték, hogy a Szent Apollinaris palotában található Collegium Germanicum et Hungaricum (Német-Magyar Kollégium) növendékeként elvégezze a teológiát.

Felszentelését követően hazatért. Katona István szerint 1762-től váradi, illetve ugyancsak Katona szerint 1769-től olmützi kanonok is lett. Egyes szerzők véleménye szerint azonban már 1760-ban kanonokságot kapott. Mária Terézia (1740–1780) 1763. május 24-én váradi kanonokként ruténi, azaz monostorpályi (pályi) Szent Pál c. préposttá, majd 1765. december 18-án ugyancsak váradi kanonokként váradi nagypréposttá nevezte ki.

1774. október 27-én Erdély püspöke lett. A királynői kinevező okirat szerint ekkor ruténi prépost, váradi és olmützi kanonok, valamint a Váradi Egyházmegye *in spiritualibus* helynöke és általános ügyhallgatója volt. Ugyanazon a napon kapta az Erdélyi Nagyfejedelemség belső tanácsosi kinevezését is. Az éppen megválasztott VI. Pius pápa (1775–1799) 1775. április 24-én prekonizálta, majd Bécsben szentelték püspökké május 28-án. A főszentelő Christoph Anton Migazzi bécsi bíboros érsek (1757–1803) és váci püspök (1756–1757 és 1762–1786) volt. A nagyszombati Kormányzótanácsban rangjának megfelelően az elnök utáni helyet foglalta el. Erdélyben az állami, egyházi, és állami-egyházi közös ügyeket intézte, bizottságokban elnökölt. Egyházmegyéjében a gyulafehérvári székesegyházra sok pénzt áldozott, létrehozta a Főszékesegyházi Főesperességet, kánoni vizitációt tartott, és saját költségén befejezte a gyulafehérvári jezsuita kollégium épületének munkálatait. A korábban jezsuiták által birtokolt épületet meg-

szerezte a királynőtől a Szeminárium céljaira. Erdélyi püspök korában feudális kötelezettségeinek megfelelően 66 újoncot állított ki a porosz háborúba.

1780. június 23-án Kollonich Lászlót Mária Terézia váradi püspökké tette meg. A váradi káptalan felkérésére ezen a napon szenteli fel – a kinevezésről talán még semmit sem tudva, erdélyi püspökként – a váradi székesegyházat. Váradi püspöki kinevezését Budán hirdették ki két nappal később, ugyanis a Budai Egyetem felavatási ünnepségeinek keretében töltötték be az üresedésben lévő püspökségeket. Az olmützi kanonokságnak még ekkor is birtokában volt. II. József (1780–1790) intézkedéseinek köszönhetően ő az első váradi püspök, akit nem neveztek ki bihari főispánná. Váradon fontos feladata volt az unió ügye, ugyanis Mária Terézia többek között azért sem töltötte be négy évig a váradi széket, hogy abból leválassza, és VI. Pius jóváhagyásával 1777-ben megalapítsa az önálló nagyváradi görög katolikus püspökséget. Így Kollonich egy teljesen új, elődeitől eltérő helyzetbe került. A feljegyzések szerint rendszeresen támogatta a váradi szegényeket is, még Kalocsára kerülése után is.

1787. augusztus 21-én II. József kalocsa-bácsi érsekké nevezte ki. 1788. március 10-én prekonizálta VI. Pius pápa. 1788. június 2-án vette birtokba ünnepélyesen az egyházmegyéjét, a székfoglaló beszéde fennmaradt. A francia forradalom és a jozefinizmus meghatározta első időszakát. Csak II. Lipót (1790–1792) nevezte ki a legfelsőbb bíróság, a Hétszemélyes Tábla társbírájának, amelynek a kalocsa-bácsi érsekek általában korábban is tagjai voltak, de II. József egyházpolitikája megakadályozta, hogy ezt a hivatalt megkaphassa. Amikor kinevezték Kalocsára, a szeminárium üres volt, II. József felszámolta, azonban a császár halála után, már 1790-ben újraindította a papképzést Kalocsán. Miután II. Lipót 25 év után 1790-ben újra összehívta az Országgyűlést, Magyarország és csatolt területeinek karai és rendjei nevében ő üdvözölte Bécsben az új uralkodót, a trónörököszt valamint az uralkodóház tagjait. Augusztus 20-án tért vissza Budára, ahol beszámolt az Országgyűlésnek. Az Országgyűlést áthelyezték Pozsonyba, ahonnan ismét Kollonich vezetésével indult küldöttség Schloss Hofba, hogy üdvözölje a Frankfurtban megkoronázott új császárt, meghívja őt az Országgyűlésre és a koronázásra. II. Lipótot november 15-én koronázták magyar királlyá Pozsonyban, ahol a koronázási szertartás alkalmával a kalocsa-bácsi érsekek szokásos feladatait végezte, így ő volt az uralkodó első kísérője a koronázás alatt, utána pedig az esztergomi érsek mellett a második kísérő szerepét töltötte be. Hamarosan azonban szembe kellett mennie az uralkodói akarattal, ugyanis az új király november 7-iki rendelkezésében, amelyet a nemkatolikusok javára hozott, másokkal együtt sértve látta a katolikusok jogait. Ezért november 30-án a katolikus pártiak, püspökök, apátok, prépostok, a káptalanok küldöttei valamint 80 mágnás, nemes és küldött aláírt egy kérvényt, amelynek meg is lett az eredménye: a vallásügyről szóló törvénybe végül nem került bele, hogy az apostoli király az evangélikus egyház feje, katolikus vallás a többiekkel egyenrangú, valamint hogy nem szükséges királyi jóváhagyás a protestáns nemzeti zsinatok határozataihoz. Ezen kívül a horvátok kérésére az Országgyűlés kivette a II. József által alapított ljublja-

nai érsekség fennhatósága alól a zengg-módrusi püspökséget, visszahelyezve azt a Szent Korona és a kalocsai érsek joghatósága alá.

1792. június 6-án hasonló közreműködött I. (II.) Ferenc (1792–1835) megkoronázásánál is. 1799-ben a Helytartótanács tanácsosává és az Egyházügyi Bizottság (Commissio Ecclesiastica) elnökévé nevezték ki, ezért 1799 és 1808 között, amíg helytartótanácsi feladatait ellátta, nem Kalocsán, hanem Budán lakott. Jordánszky Elek (1765–1840) szerint 1806-ben VII. Pius (1800–1823) bíborossá, ezzel egy időben I. Ferenc esztergomi prímás érsekké nevezte volna ki, de Kollonich mindkettőt visszautasította. 1808-ben a Szent István Rend nagykeresztes lovagja lett. Kalocsai egyházkormányzásának elején égtek le a Főszékesegyház tornyai egy villámcsapás következtében 1795. július 18-án. Kollonich László helyreállíttatta a tornyokat és ő öntette a nagyharangot, amelyet róla mind a mai napig Laci-nak neveznek. 1791-ben a kanonokokat kórusimára kötelezte. 1791-ben és 1794-ben kánoni vizitációt tartott. 1795-ben a három főesperesség három-három espereskerületre osztották (felső, középső és alsó). Ekkor a Kalocsai Főesperességben 28 (9-7-12), a Bácsi Főesperességben 30 (11-10-9) a Tiszai Főesperességben 29 (11-10-8), összesen 87 plébánián 143 egyházmegyes pap szolgált. Később, 1811-ben a Tiszai Főesperesség területén megalapította a máriateréziavárosi (szabadkai) kerületet. 1798-ben összeírást rendelt el. Ekkor 88 plébánián 130 pap működött, a hívek száma 187839 volt. 1803-ben a főesperesek révén tartott vizitációt, hiszen ekkor országos kötelezettségei miatt Budán tartózkodott. 1810-ben a főszékesegyházi és a tiszai főesperességeket látogatta meg. Számos bérma körutat tartott, részben maga (1807, 1808, 1810, 1812), részben segédpüspökei révén. Felépítette a kalocsai érseki kastély még hiányzó nyugati szárnyát, kialakította a kertet, bővítette az elődje, báró Patachich Ádám (1776–1784) által létrehozott könyvtárát.

1817. április 12-én agyvérzés érte, elhunyt 1817. április 13-án, este 9 körül Kalocsán, eltemették június 17-én, sírja a Kalocsai Főszékesegyház kriptájában található. A gyászbeszéde szerint, amelyet Jordánszky Elek tartott, hét helyen templomot, 11 helyen plébániaépületet, számos helyen iskolát épített. Hagyatékából keletkezett az egyházmegyei nagypénztár.

MŰVEI:

Excelsi proceres et inclityi status ac ordines regni Hungariae. Buda, 1790.

Kollonics Ladislaus... petit repositionem in officium perpetui comitis Bácsiensis. Buda, 1790.

Sermo occasione introductionis ordinis S. Benedicti et installationis primi post restitutionem archiepiscopalis... dictus die 25. Aprilis 1802. Posonii.

Sermo, quem ... die 2. Junii 1788., quippe occasione solennis in metrop. suam sedem ingressus, et installationis ad clerum et populum archiepis diocesis suae habuit. Pesthini (1823.)

FELHASZNÁLT IRODALOM:

A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777–1923. Schematismus historicus cleri archiepis diocesis Colocensis et Bacsiensis 1777–1923. Szerkesztette/Composuit Lakatos Andor. Kalocsa/Coloczae, 2002.

- A Kalocsai Főegyházmegye schematizmusa* 1975. Kalocsa, 1975. 28–29.
- A Nagyváradi Egyházmegye Történelmi Sematizmusa. Schematismus historicus dioecesis Magno-varadinensis Latinorum.* Nagyváradi, 2003. 25–26, 28.
- Boros István: *A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár.* Budapest 1994. 34–36.
- Katona István: *A kalocsai érseki egyház története.* Ford. Takács József, a fordítást szakmailag ellenőrizte és sajtó alá rendezte, valamint a kieg. jegyzeteket írta Thoroczkay Gábor–Tóth Gergely, az előszót írta Thoroczkay Gábor, szerk. Romsics Imre–Thoroczkay Gábor. Kalocsa, 2001–2003. 242–252.
- Katona, Stephanus: *Historia metropolitanae Colocensis Ecclesiae.* Colocae, 1800–1801. II. (1801), Capp. CCXVI–CCXXVI.
- Lakatos Andor: *A Kalocsai Főszékeskáptalan Levéltára,* Kalocsa, 1998 (Kalocsai Múzeumi Értekezések 4). 23.
- Libri Regii. Királyi Könyvek. 1527–1918.* DVD–ROM, szerk. Vissi Zsuzsanna–Trostovszky Gabriella–Németh István–Tuza Csilla–Csavlek Judit–Magyari Gabriella–Németh György. Fotó Czikkelyné Nagy Erika–Micheller Jánosné–Szénási Jánosné. Budapest, 2006.
- Schematismus Cleri archidioecesis Colocensis et Bacsiensis ad annum Christi 1942.* Coloczae (Kalocsa), 1942. 13.
- Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái.* Budapest, 1899. VI., 772–773.
- Takács Emma: *Kollonich László.* In: *Magyar Katolikus Lexikon.* Szerk. Diós István. Budapest, 1993–. VII. (2002) 84.
- Temesváry János: *Az erdélyi püspöki szék betöltése (1696–1897).* Cluj-Kolozsvár, 1932. (Az Erdélyi Katolikus Akadémia felolvasásai I. 7.) 22–23.
- Tóth Tamás: «*Si nullus incipiat, nullus finiet*». *La rinascita della Chiesa d’Ungheria dopo la conquista turca nell’attività di Gábor Patachich e di Ádám Patachich, Arcivescovi di Kalocsa-Bács (1733–1784).* Budapest-Róma-Szeged 2011. (Collectanea Vaticana Hungariae I/6). 75., 115., 318–319.
- Winkler Pál: *A kalocsai érseki kastély és főszékesegyházi könyvtár története.* Kalocsa, 1932 (Árpád könyvek 43.) 36–38.
- Winkler Pál: *A kalocsai érseki főszékesegyház története 1010-től napjainkig.* Kalocsa, 1929. (Árpád Könyvek 31–33.) 71–76.
- Winkler Pál: *A kalocsai és bácsi érseki főkáptalan története alapításától 1935-ig.* Kalocsa, 1935. 83–86.
- Winkler Pál: *A kalocsai és bácsi érsekség. Történeti összefoglalás.* Kalocsa, 1926. (Árpád könyvek 4–5.) 42.
- Winkler Pál: *A papnevelés története a kalocsai egyházmegyében.* Kalocsa, 1934. (Árpád Könyvek 47.) 26–29. <http://tornai.com/rendtagok.htm> (2011. január 31.)

EGYÉB IRODALOM:

- [Abaffy Ferenc:] *Declaratio statuum catholicorum, qui ad conventum catholicum, die 30. Novembris 1790. apud Archiepiscopum Colocensem celebratum, non influxerunt.* Posonii, 1790.
- [Katona István:] *Larva pseudo-catholico detracta, qui declarationem statuum catholicorum Posonii commentus est.* Posonii, 1790.
- [Vajkovich Imre:] *Censura religonario-politica libelli, cui titulus: Declaratio statuum catholicorum...* Hely nélkül, 1791.
- Budán 1790-dik esztendőben tartott ország gyűlésének alkalmosságával írásba bé-nyújtott, s Köz-tanácskozás alá vett Dolgok, és Munkák.* Bécs, 1791. 96–103, 213–270.
- Gams, Pius Bonifac OSB: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae quotquot innotuerunt a Beato Petro apostolo.* Ratisbonae, 1873. 372., 382., 385.
- Gyetvai Péter: *Egyházi szervezés főleg az egykori déli magyar területeken és a bácskai Tisza mentén,* München, 1987 (Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae VII.) 352–365.
- Jordánszky, Alexius: *Justa causa lugendi de grandi jactura et bene sperandi de gloria futura Ladislai e Com. Kollonitz. a.-episcop. Coloc. pie mortui.* Posonii, 1818.
- Jordánszky, Alexius: *Series Colocensium praesulum adornata e complurium historicorum combinatione...* Posonii, 1818. 13–15.

Katona István: *Historia critica regnum Hungariae stirpis Arpadianae, ex fide domesticorum et exterorum scriptorum concinnata*. Budae, 1779–1782. XLI., 602.

Magyar Hirmondó 1801. 68., 69. szám.

Mendlik Ágoston: *IX. Pius római pápa és a magyar püspöki kar, vagyis főpapok és egyháznagyok élet-rajzgyűjteménye*. Pécs, 1864. 79., 83., 89.

Ofner Pester Zeitung 1817. 34., 41., 42. szám.

Pauler Tivadar: *A budapesti Magyar Királyi Tudományegyetem története*. I. Budapest, 1880. 132., 350., 382.

Pressburger Zeitung 1781. 72. szám.

Ritzler, Remigius – Sefrin, Pirminus: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi VI (1730–1799)*. Patavii 1952. 173.

Romániai katolikus, erdélyi protestáns és izraelita vallási archontológia. Összeállította Jakubinyi György. 2. jav., bőv. kiadás. Gyulafehérvár, 2004. 30.

Schematismus historicus venerabilis dioecesis Magno-Varadiensis latinorum pro anno domini et millenarii MDCCCXCVI. Magno-Varadini, 1896. 97., 110.

Schematismus venerabilis cleri almae dioecesis Transsilvaniensis. Alba Iulia, 1913. 15.

Szeredai, Antonius: *Series antiquorum et recentiorum Episcopuorum Transilvaniae*. Alba Iulia, 1790. 241.

Unterhaltungsblatt (Pressburg), 1817. 43. szám.

FELHASZNÁLT LEVÉLTÁRI FORRÁSOK:

Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (KFL):

KFL I.I.c. Kollonich László

KFL VIII.I.b.I.) Kollonich László

KLOBUSICZKY PÉTER (1821–1843)

Klobusici (klobusiczi) Klobusiczky Péter Fehérgyarmaton (Szatmár vármegye) született 1752. június 26-án, nemesi családba. Édesapja Klobusiczky László földbirtokos, megyei főszolgabíró, édesanyja kölcsei Kende Anna. A család egy másik ágából származó klobusici és zétényi báró Klobusiczky Ferenc kalocsa-bácsi érsek volt 1751 és 1760 között. Gimnáziumi tanulmányait Nagykárolyban, Kassán és Nagyszombatban végezte, kiváló eredménnyel. 1769. október 17-én lépett be Trencsénben, két bátyját követve a Jézus Társaságába. Filozófiai és teológiai tanulmányait Győrött, majd Nagyszombatban folytatta. Szerzetesi örökfogadalmat 1771. szeptember 15-én tett. 1772-ben részesült a négy kisebb rendben gróf Kornis Ferenc felszentelt püspök kezétől.

A Jézus Társasága feloszlata (1773) után báró Patachich Ádám püspök (1759–1776), későbbi kalocsa-bácsi érsek (1776–1784) meghívására több társához hasonlóan a Várad Egyházmegyébe nyert felvételt, ahol 1774. augusztus 21-én szubdiakónussá, három nap múlva diakónussá, majd 1774. szeptember 25-én pappá szentelték. Első miséjét Debrecenben tartotta október 15-én. Az 1776-os széküresedés idején – amely alatt Mária Terézia (1740–1780) árendezte az egyházmegyéjét, kiszakítva belőle 1777-ben a görög katolikus püspökséget –, a káptalani helynök titkára volt, majd 1780-ban Váradolaszi plébánosává nevezték ki.

Kollonich László váradai püspök (1780–1787, kalocsa-bácsi érsek 1787–1817) 1787-ben magával vitte Klobusiczkyt Kalocsára, és érseki titkárnak nevezte ki, majd 1790-ben

a kalocsai Főszékesegyház plébánosává és augusztus 13-iki dátummal székesegyházi főesperessé tette. A káptalanban fokozatosan haladt előre, 1794. június 9-én bácsi kispapost – I. (II.) Ferenc (1792–1835) kinevezési okiratának dátuma: 1794. február 20. –, 1799. október 4-én örkanonok – I. (II.) Ferenc kinevezési okiratának dátuma: 1799. június 14. –, 1802. május 11-én olvasókanonok lett. Mivel 1795. július 18-án villámcsapás következtében leégett kalocsai Főszékesegyház két tornya, az újjáépített északi torony gömbjét és keresztjét Klobusiczky kanonok áldja meg 1799. augusztus 27-én.

Az uralkodó 1807. július 10-én kinevezte a szatmári püspökké és ezzel együtt szentjobbi apáttá. VII. Pius pápa (1800–1823) 1808. január 12-én prekonizálta. Püspökké február 21-én szentelte fel elődje, báró Fischer István egri érsek (szatmári püspök: 1804–1807, első egri érsek: 1807–1822) Egerben. A társszentelők Szányi Ferenc rozsnyói (1801–1810) és Zábráczy Ferenc vegliai püspökök voltak. Március 5-én vette birtokba egyházmegyéjét, amelybe ünnepélyesen május 3. vasárnapján iktatták be. Szívesen prédikált, végezte a szertartásokat, jótékonykodott, kétszer is vizitálta egyházmegyéjét. 1816. augusztus 25-én ő konzekrálta a kalocsai Főszékesegyházat Kollonich érsek kérésére. Ugyanezen év szeptember 25-én, pappá szentelésének 40. évfordulóján szentelte fel szülőfaluja templomát, amelyet György bátyja, nagyváradai kanonok építtetett. Mivel gyenge fizikumú ember volt, és sokat imádkozott késő estig is, a káptalan még 1814-ben felmentést kért titokban a számára a breviárium végzése alól – azt azonban nem tudjuk, hogy élt-e ezzel a jogával. 1818-ban kapta meg a szabad végrendelkezés jogát. 1821. szeptember 23–26. között megtartotta a Szatmári Egyházmegye első zsinatát. Ezen a káptalan, az esperesek, a lelkipásztorkodásban jelen lévő szerzetesek előljárói és a teológiai tanárok voltak jelen. Tudjuk Klobusiczky Péterről, hogy Rómához teljesen hű volt, az előírásokat mindig betartotta, a kért jelentéseket mindig megtette. Amikor a szövetségesek legyőzték Napóleont, és VII. Pius 1814-ben ismét szabad lett, ő írta meg a püspöki kar nevében azt az örömiratot, amelyet augusztusban küldtek el a pápának. Ezzel egyidejűleg a királyhoz való hűségét is bizonyította: amikor I. Ferenc 1809-ben a franciák elleni háborúra gyűjtött, az arany- és ezüstartyagon túl még étkezésletének az árát is felajánlotta, csupán egy ezüstkanalet tartott meg magas rangú vendég érkezése esetére. Három év múlva kölcsönt vett fel az uralkodónak adandó újabb segítségnyújtáshoz. 1812-től kezdődően részt vett a pozsonyi országgyűléseken. 1816–1817-ben az áradás és a rossz termés okozta éhínség idején a szatmáriakat, valamint az idejött idegeneket saját költségén és kölcsönből élelmezte – ettől a tetemes kölcsöntől csak érsek korában tudott megszabadulni. Konviktust alapított Szatmáron a szegényebb diákok számára, támogatta és kápolnát építtetett a helyi gimnáziumba, felemelte a tanárok fizetését, a szegény plébánosokat és a kegyúr nélküli templomokat támogatta. Klobusiczky püspök építő főpásztor volt: a székesegyházban befejezte az emeletesnek tervezett két sekrestye építését és a kriptát. 1820-ban elkészült az orgona is. A kanonoki stallumokat és a kispapok padjait szintén az ő idejében készítették. A székesegyháznak adományozott liturgikus kellékeket is. és felépítette a püspöki palota bal szárnyát.

1821. év december 18-án kalocsa-bácsi érsekké nevezte ki I. (II.) Ferenc. 1822. április

19-én prekonizálta VII. Pius. Július 10-én kapta meg az apostoli leiratokat és a palliumot a hajósi templomban az ekkor 84 éves Király József pécsi püspök (1807–1825) kezéből, majd augusztus 6-én vonult be ünnepélyesen a metropolitai székesegyházába. szeptember 23-án belső titkos tanácsos, 1825-től a legfelsőbb bíróság, a Hétszemélyes Tábla tagja, egyes források szerint már január 22-étől, társbíró; ülnöki kinevező diplomájának a dátuma szeptember 27. Továbbra is részt vett a pozsonyi országgyűléseken (1812–1836), 1832 és 1836 között az országgyűlés felső tábláján képviselte a katolikus ügyet. Lipót Rend nagykeresztjét 1827. augusztus 18-iki dátummal adományozta neki a császár. A nevelés iránti elkötelezettségét jól mutatja, hogy Brunszvik Teréz grófnő (1775–1861), aki az egész Habsburg monarchia első óvodáját alapította 1828-ben, *Azon kis gyermekeket védő és nevelő Intézetének* rendes tagja lesz 1830. január 8-án. Az 1831-es kolerajárvány idején ellátta a város szegényeit, gondolkodott gyógyszerekről, az elhunytakról és a károsultakról. A szegények támogatására 21 évi érseksége ideje alatt több mint másfél millió forintot áldozott, amely óriási összeg volt abban az időben. Szívesen vezette a szertartásokat, prédikált még 90 éves korában is Úrnapiján (ekkor utoljára). Tetemes összeggel növelte az egyházmegyei nagypénztárat, amelyből a szemináriumot, a kegyúr nélküli plébániákat, a szegényebb plébánosokat és tanítókat segélyezték. Megvetette a kalocsai kórház és aggház alapjait.

Kalocsán, 1843. július 2-án szentség hírében halt meg, sírja a Főszékesegyház kriptájában található.

MŰVEI:

Halottas prédikáció, melyet mélt. báró Perényi Francziska asszony... Beöthy Mihály úrnak... elmara-dott özvegye temetése alkalmatosságának 1779. eszt. Szent-András havának 6. napján... mondott. Nagyvárad, évszám nélkül.

Prédikáció, melyet... Bihar vármegyebéli Tamásda helységben... Baranyi Mihály úr által megújíttatott régi templomnak meg-szenteltetése alkalmatosságával... 1780. eszt. mondott. Nagyvárad, évszám nélkül.

Prédikáció, melyet Bihar vármegyebéli Marczi-háza helységben... Kazsui Súghó György... által fel-állíttatott templomnak meg-szenteltetése alkalmatosságával mondott... 1782. eszt. Nagyvárad, évszám nélkül.

Halottas prédikáció, melyet mélt. gróf Hallerkői Haller Péter úr Kraszna vármegye főispánjának temetése alkalmatosságával Mező-Telegden 1784. Boldogasszonyhavának 17. napján mondott. Nagyvárad, évszám nélkül.

Prédikáció, melyet... Szentivány József consiliarius úrnak temetése alkalmatosságával... 1787. Boldogasszony havának 13. napján mondott. Nagyvárad, évszám nélkül.

Kempis Tamás Krisztus követéséről írt könyvének az esztendő minden napjára válogatott tanításai. Pozsony 1787.

Halottas beszéd, melyet azon alkalmatossággal, midőn néh. Nagy-Károlyi gróf Károlyi Antal úr 1791. eszt. gyászos egyházi szertartással eltemettetett, utánnaváló napon Szent-Mihály havának 26. Kaplonyban mondott. Pest és Pozsony, 1792.

Halottas beszéd, melyet azon alkalmatossággal, midőn néh. mélt. Nagy Károlyi gróf Károlyi József úr ő nagysága ns. Szathmár vm. Kaplony nevezetű helységben 1803. eszt. Püünkösöd havának 23. napján gyászos egyházi szertartással eltemettetett, ... Bécs, 1803.

Egyházi beszéd, melyet a kalocsai ájtatos iskolák szerzete templomának felszentelése alkalmatosságával 1804. eszt. Kisasszony havának 27. napján mondott. Kalocsa, é.n.

Egyházi beszéd, melyet mélt. és főt. Klobusiczky Péter szatmári megyés püspök ... a midőn ő herczegségre Hessen-Homburg magyar lovas ezredjének négy új zászlóit szentelné, ugyan ezen ünnep alkalmatosságával szab. kir. Debreczen városa mezején 1819. szept. 26. élő nyelvvél mondott. Debrecen, 1819.

Sermo per archiepiscopum Colocensem occasione installationis suae ad clerum et populum suae archidioecesis, die 6. Aug. anno 1822. dictus. Pestini, 1822.

Sermo exc., ac rev. dni P.K. de eadem, archiepiscopi Colocensis ad synodum in ecclesia S. S. Salvatori Posonii die 16. Octobris 1822. Posonii, 1822.

Sermo suae excell. dni Archi episc. Colocensis... post publicationem sanctionatorum Articulorum in mixta statuum et ordinum regni die 18. August. 1827. celebrata comitali sessione habitus. 1827.

Reggeli és estéli imádság. Mely a szent emlékü Klobusiczky Péter előbb szatmári püspök, utóbb kalocsai érsek udvarában naponkint végeztetett. Kalocsa, 1891.

BEDCSULA KÖZLI MÉG:

Ex exercitiis Octiduanis Anni 1772. Jaurina, Patachich Ádám tiszteletére írt latin odája Nagyvárad 1773; latin epitaphium az egyetem Budára való áthelyezése alkalmából 1777;

latin beszédei 1822. aug. 6. (ugyanakkor magyar beszéde is), okt. 16., 1825., 1826.;

Litterae pastorales 1823;

Archi-Duci Palatino (1832–1833-as országgyűlés);

Salutatio Divi Francisci I. (két beszéd);

Encyclicae de anni 1834 m. Jan., m. Oct. és 1842. m. Mart.;

Nuntium de obitu Francisci I. 1835. 10. Martii.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777–1923. Schematismus historicus cleri archidioecesis Colocensis et Bacsiensis 1777–1923. Szerkesztette/Composuit Lakatos Andor. Kalocsa/Coloczae, 2002.

A Kalocsai Főegyházmegye schematizmusa 1975. Kalocsa, 1975. 29.

A Szatmári Püspöki Egyházmegye emlékkönyve fennállásának századik esztendejében (Schematismus centenarius). 1804–1904. Szatmár, 1904. 22–28.

Bedcsula, Thomas: Vita Petri Klobusiczky... Colocae, 1859.

Lakatos Andor: A Kalocsai Főszékeskáptalan Levéltára. Kalocsa, 1998 (Kalocsai Múzeumi Értekezések 4). 136.

Libri Regii. Királyi Könyvek. 1527–1918. DVD-ROM, szerk. Vissi Zsuzsanna – Trostovszky Gabriella – Németh István – Tuza Csilla – Csavlek Judit – Magyar Gabriella – Németh György. Fotó Czikkelyné Nagy Erika – Micheller Jánosné – Szénási Jánosné, Budapest, 2006.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. Budapest, 1899. VI., 573–576.

Winkler Pál: A kalocsai érseki főszékesegyház története 1010-től napjainkig. Kalocsa, 1929 (Árpád Könyvek 31–33.) 71–76.

Winkler Pál: A kalocsai és bácsi érsekség. Történeti összefoglalás. Kalocsa, 1926. (Árpád könyvek 4–5.) 42.

Winkler Pál: A papnevelés története a kalocsai egyházmegyében. Kalocsa, 1934. (Árpád Könyvek 47.) 29.

EGYÉB IRODALOM:

A Pallas Nagy Lexikona. Az összes ismeretek enciklopédiája. I–XVI, XVII–XVIII/1–2. Szerk. Bokor József. Budapest, 1893–1904. X., 635.

Archivum Historicum Societatis Iesu. Romae, 1932-. VI., 205.

Biografisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. I–LX. Wien, 1857–92. XII., 110.

Gams, Pius Bonifac OSB: Series episcoporum Ecclesiae Catholicae quotquot innotuerunt a Beato Petro apostolo. Ratisbonae 1873. 372., 381.

Komárik István: Klobusiczky Péter kalocsai érsek élete. Kalocsa, 1891.

Magyar életrajzi lexikon. I–III. Budapest, 1967–1981. I (1967) 938.

Mendlik Ágoston: *IX. Pius római pápa és a magyar püspöki kar, vagyis főpapok és egyháznagyok életrajzgyűjteménye*. Pécs, 1864. 79., 115.

Reggeli és estéli imádság. Mely a szent emlékü Klobusiczky Péter előbb szatmári püspök, utóbb kalocsai érsek udvarában naponként végeztetett. Kalocsa, 1891.

Sommervogel, Carlos: Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. I-X. Paris, 1890–1909. IV., 1118; IX., 551.

Takács Emma-Lakatos Andor: *Klobusiczky Péter*. In: *Magyar Katolikus Lexikon*. Szerk. Diós István, Budapest, 1993–. VII (2002) 31–32.

FELHASZNÁLT LEVÉLTÁRI FORRÁSOK:

Kalocsai Főegyházmegeyi Levéltár (KFL):

KFL VIII.I.b.)I.) Klobusiczky Péter

NÁDASDY FERENC (1845–1851)

Gróf Nádasdy és fogarasföldi Paulai Ferenc Bécsben született egy nagy múltú magyar főnemesi család sarjaként 1785. március 3-án. Édesapja gróf Nádasdy Mihály királyi főajtónálló, édesanyja Colloredo Teréz grófnő. Komáromi és bécsi gimnáziumi tanulmányait követően Nagyszombatban járt teológiára. 1807. március 7-én szentelték pappá, majd igen rövid időre komáromi káplán lett, hiszen már április 16-án drégelypalánki plébános. 1811-ben alesperes, 1816. október 4-én esztergomi kanonok, 1817-ben szekszárdi apát. 1817-ben Pestre helyezik (Kollányi Ferenc és mások szerint előbb rövid időre Nagyszombatba), ahol a Központi Papnevelő Intézet rektora lett. 1820. október 6-án barsi főesperes. Ugyanebben az évben a Királyi Tábla tagjává is kinevezték.

1823. március 7-én I (II.) Ferenc (1792–1835) váci püspökké nevezi ki. Rudnay Sándor hercegprímás (1819–1831) szentelte püspöké a XII. Leó (1823–1829) általi prekonizációt (Gams: 1823. november 17.) követően, 1824. február 8-án, majd négy nap múlva birtokba vette egyházmegyéjét. Már 1825 nyarán elkezdte látogatni egyházmegyéjét. Rendeletére felmérték a plébániákat, templomokat, iskolákat. Kánoni vizitációt tartott egyházmegyéjében a székesegyházi (1828), az ecsegi és hatvani (1829), a nógrádi (1832), a gödöllői (1838), az alsónémedi, a soroksári és a hódmezővásárhelyi (1841–1842) esperesi kerület plébániáin. Karitatívitasát jól jelzik alapítványai, így a váci irgalmasok kórházának, a pesti vakok intézetének, a váci siketnémák intézetének, a váci szegényalapnak, a váci kórháznak adott alapítványai. Hasonlóképpen, Vácról való elköltözése előtt adományozott a kegyúr nélküli, valamint a püspöki szabad adományozású templomok javára, és a szegény plébánosok javára is. Emellett a segédlelkészek, az idős papok intézete, de a papnevelő intézet, egyes ünnepi misék céljai, a székesegyház is részesült a nagylelkűségéből. Egyszer Kecskeméten ő maga temetett el szegény halottat a temetőben. 1837-ben a legfelsőbb bíróság, a Hétszemélyes Tábla társbírája lett, megkapta a Lipót-rend nagykeresztjét, majd 1838 szeptemberétől a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági tagja. 1840-ben a Szent István Rend középkeresztjével tüntetik ki. 1845-ben megalapítja Vácott a papnövendékek Pázmány Irodalmi Iskoláját. Eközben – majd Kalocsán is – Komárom főispánja is volt, mivel a Nádasdy család a vármegye örökös főispáni tisztét látta el.

1845. május 15-én V. Ferdinánd (1835–1848) a kalocsa-bácsi érsekséget adományozta neki, majd november 24-én prekonizálta XVI. Gergely (1831–1846). Kalocsán is nagylelkűségéről volt híres, főleg a nevelés ügyét viselte a szíven. Felújította a kalocsai iskolák épületeit, segélyezte a szegény tanulókat, a Ludoviceum (Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia) alapját támogatta. 1847-ben a párizsi székhelyű Afrikai Intézet jótévő elnökévé választották. Ugyanebben az évben kapta meg a szabad végrendelkezés jogát. Már Kalocsán volt, amikor 1848-ban Vácott házat vett tébolydának, az 1850-es tűzvész után pedig segélyezte a károsultakat. Látogatta a főegyházmegyéjét is, gyónatott, bérmált. Az országos alapítványok mellett érseki egyházmegyéjében a kórházi irgalmas apácák, a Nádasdy-féle szegények, és a pusztai tanítók segélyalapjait tette le.

Az 1848-as forradalom rá is hatással volt, amelyben fontos feladat jutott neki: a primási szék üresedése miatt az ország rangidős főpapaként kellett döntenie. Az 1847/1848-as utolsó rendi országgyűlés munkájában, így az 1848. áprilisi reformtörvények meghozatalában sem vett részt, mivel 1848. június közepéig Bécsben tartózkodott szembetegsége miatt. A helynökével való folyamatos levelezéséből kitűnik, hogy figyelemmel kísérte mind az országos mind az egyházmegyei eseményeket. Miután V. Ferdinánd (1835–1848) szentesíti az ún. áprilisi törvényeket, az érsek 1848. május 5-én kelt körlevelében, amelyet Főegyházmegyéje papságához írt, üdvözölte a politikai változásokat, amely az Egyháznak is szabadságot hozott küldetése teljesítésére, egyúttal azonban figyelmeztetett az újonnan kapott személyi szabadságjogok mértékletes felfogására; vázolta az állam és a Katolikus Egyház kapcsolatainak alakulását, buzdított azok magyarázatára a hívek körében, végül külön is üdvözölte a sajtószabadságot. A papság kérésére, röviddel ezután arra utasította a helynökét, hogy hirdessen egyházmegyei zsinatot. A beadványt jegyző papok többek között a papnevelés reformját, az állami kezelésben lévő, de az egyház tulajdonának tekintett vagyonrészek visszakövetelését, a kegyúri jog újjászervezését, az egyház érdekeinek védelmét szolgáló szervezetek létrehozását és a szerzetesrendek működésének reformját szerették volna tárgysorozatba venni. Az érsek beleegyezett a témák a megtárgyalásába, egyben azonban megfeddte a beadványt aláíró papjait az írás tiszteletlen hangneme miatt. Rangidős főpapaként május 21-én írt az uralkodónak, kérve az üresedésben lévő püspöki székek betöltését. A június eleji püspökkari tanácskozást követően, augusztus elsején szeptember 24-ére nemzeti zsinatot hirdetett meg Esztergomba (végül a háború miatt nem tartották meg), a napról-napra növekvő vallástalanság, erkölcsi feslettség miatt, de az egyházi fegyelem és az Egyház jogainak csorbulása miatti aggódástól is vezérelve. Eközben Kalocsán az időközben meghirdetett nemzeti zsinat miatt csupán egy egyházmegyei tanácskozmányt tartottak augusztus 30. és szeptember 1. között, ahol 50 küldött vett részt. Az összefüggés nélkül az egyházmegyei vezetés ráhatására a konzervatív erők domináltak, valamint két espereskerület az időközben kitört szerb lázadás miatt nem tudta képviseltetnie magát. Szeptember 27-én levélben kért segítséget gróf Batthyány Lajos miniszterelnöktől (1848), mivel az új viszonyok között a hívek vonakodnak fizetni az egyházi juttatásokat. Batthyány október 10-én kelt válaszában támogatásáról biztosította az érseket. Közben az érseki szentszék

a főpásztor nevében már augusztus 1-én miséket és imádságokat rendelt el a polgárháború miatt, Nádasdy Ferenc pedig december 30-án kelt körlevelében a Honvédelmi Bizottmány kérésének megfelelően gyászmiséket rendelt el az elesett honvédekért. Egyúttal Nádasdynak 1849 januárjában egy olyan álhír miatt kellett tisztáznia magát, amely szerint a szabadkai piacon állítólag lefoglaltak egy érseki szállítmányt, amely a szerb lázadóknak küldött támogatás lett volna. Ugyanebből a városból származott egy másik tévhír is, mely szerint a magyar hatóságok Dunapatajon az érsek és más főpapok által az osztrák seregek számára küldött pénzt találtak.

I. Ferenc József (1848–1916) trónra lépését követően megváltoztak a dolgok. Amikor Alfred Candidus Ferdinand zu Windisch-Grätz herceg (1787–1862), tábornagy elfoglalta Budát, egymillió forint hadisarcot követelt a Katolikus Egyháztól. Nádasdy megtagadta az összeg kifizetését. Hám János kinevezett, de Róma által soha meg nem erősített esztergomi érsek (1848–1849) valamint Windisch-Grätz hercegnek az új császár melletti lojalításra felszólító kiáltványainak a kihirdetését végül engedélyezte; igaz, hogy a kihirdetést csak március végén rendelték el, és csak a Főegyházmegye kisebbik részén (Pest vármegye). Ezzel szemben Hám Jánosnak a Windisch-Grätz előtti meghódolásra felszólító körlevelét egyáltalán nem voltak hajlandók a Főegyházmegyében köröztetni. A szabadságharc bukásához közeledve Horváth Mihály vallás- és közoktatási miniszter az orosz csapatok betörése miatt június 6-ra böjtöt, bizonyos napokra szentbeszédeket és körmeneteket rendelt el, a kalocsai érseki szentszék körlevele azonban módosított az eredeti rendeleten, mivel nem egyeztetettek előzőleg a püspökökkel, és a rendeletben foglalt imádságokat az egyházi tanítással és hagyománnyal nehéz volt összeegyeztetni. A fegyverletételt követően az érseki szentszék augusztus 30-iki körlevele más egyházmegyékhez hasonlóan javadalomtól való megfosztással és időleges felfüggesztéssel büntette azokat a Nádasdy alatt szolgáló papokat is, akik a papi pályát elhagyva fegyveres katonai pályára léptek a szabadságharc idején. Ezeknek az intézkedéseknek a célja többek között az volt, hogy a papokat megkíméljék a sokkal szigorúbb világi igazságszolgáltatástól: ekkor már Julius Jakob von Haynau tábornok volt Magyarország teljhatalmú parancsnoka (1849–1850). Az egyházi vizsgálódás szerint a szabadságharc idején a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegyében mindössze négy pap állt be a honvédségbe, de ők sem fegyverrel. A szentszéki vizsgálattal szemben három papról tudjuk, hogy fegyveres szolgálatot láttak el. A papnövények közül azonban többen is beálltak honvédeknek. Az osztrák hatóságok az érseket is eljárás alá akarták vonni, beidézték október 19-ére a pesti igazoló bizottság elé. Szembetegsége miatt nem ment el, egyben írásban közölte, hogy a betegség miatt 1849-ben nem vett részt sem az Országgyűlés, sem a Hét-személyes Tábla ülésein, visszavonult a közügyektől, a „rebellis” kormánnyal hivatalos kapcsolata nem volt. December 8-án körlevelében taglalta papságának az előállt helyzetet, fő bajként a hitetlenséget és a vallástalanságot nevezve meg.

Az ezután következő időszaknak csak a kezdetét élte meg: Kalocsán, 1851. július 22-én halt meg. Végrendelétében úgy rendelkezett, hogy vagyonának legnagyobb részét Isten dicsőségére, a nevelés ügyére, a szegények és nyomorultak támogatására fordítsák,

valamint szentmisékre, a kalocsa-bácsi és a váci egyházmegyékre. Sírja a Főszékesegyház kriptájában található.

MŰVEI:

- Ditsőséges szent István Magyarország első királyának és Apostolának tiszteletére intézett beszéd.* Béts 1812.
Sermo inauguralis. Theresiopoli 1846.
Gr. Nádasdy Ferencz kalocsai érsek körlevele. Szabadka 1846.
Epistolae Pastorales. Theresiopoli 1849.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1848/49 és ami utána következett... Válogatott dokumentumok a Kalocsai Érseki Levéltár 1848–1851 közötti anyagából. Forráskiadvány. Szerk. Lakatos Andor és Sarnyai Csaba Máté. Kalocsa, 2001. (A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 1.)

A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777–1923. Schematismus historicus cleri archidioecesis Colocensis et Bacsiensis 1777–1923. Szerkesztette/Composuit Lakatos Andor. Kalocsa/Coloczae, 2002.

A Kalocsai Főegyházmegye schematizmusa 1975. Kalocsa, 1975. 29.

A Váci Egyházmegye jubileumi sematizmusa. Vác, 2000. 9.

Váci egyházmegyei almanach Szent István millénneum évében. Vác, 1970. 189–190.

Kollányi Ferenc: *Esztergomi kanonokok 1100–1900.* Esztergom, 1900. 431–433.

Libri Regii. Királyi Könyvek. 1527–1918. DVD-ROM, szerk. Vissi Zsuzsanna-Trostovszky Gabriella–Németh István–Tuza Csilla–Csavlek Judit–Magyari Gabriella–Németh György. Fotó Czikkelyné Nagy Erika–Micheller Jánosné–Szénási Jánosné, Budapest, 2006.

Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái.* Budapest, 1899. IX., 492–493.

Takács Emma: *Nádasdy Ferenc.* In: *Magyar Katolikus Lexikon.* Szerk. Diós István, Budapest, 1993–. IX (2004) 427.

Winkler Pál: *A kalocsai és bácsi érsekség. Történeti összefoglalás.* Kalocsa 1926. (Árpád könyvek 4–5.) 42–43.

Winkler Pál: *A papnevelés története a kalocsai egyházmegyében.* Kalocsa, 1934. (Árpád Könyvek 47.) 30–33.

<http://tornai.com/rendtagok.htm> (2011. január 31.)

EGYÉB IRODALOM:

A váci egyházmegye történeti névtára. II. A papság életadatai. Vác, 1917. 648.

Gams, Pius Bonifac OSB: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae quotquot innotuerunt a Beato Petro apostolo.* Ratisbonae, 1873. 372., 384.

Magyar Sion 1886. 832.

Mendlik Ágoston: *IX. Pius római pápa és a magyar püspöki kar, vagyis főpapak és egyháznagyok életrajzgyűjteménye.* Pécs, 1864. 74., 79.

Némethy Lajos: *Series parochiarum et parochorum archi-diocesis Strigoniensis usque annum 1894.* Esztergom 1894. 805.

Zelliger Alajos: *Egyházi írók csarnoka. Esztergom-főegyházmegyei papság irodalmi munkássága.* Nagyszombat 1893. 346.

FELHASZNÁLT LEVÉLTÁRI FORRÁSOK:

Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (KFL):
 KFL VIII.I.b.)I.) Nádasdy Ferenc

Magyar Országos Levéltár (MOL):

MOL A 62 Libri regii dignitatum (secundae classis), 8. kötet, 31–33.

MOL P 507 V. 164/I-IX (235. csomó) illetve 164/X-XV. (236. csomó).

KUNSZT JÓZSEF (1851–1866)

Kunszt József Zubrohován született (Árva vármegye, ma Szlovákia része) 1790. június 28-án. Budai és nagyszombati tanulmányait követően kezdte meg tanulmányait az Esztergomi Főegyházmegye papnövendékeként. 1807-ben a pozsonyi Emericanumba küldik, majd 1808-ban Nagyszombatba filozófiát tanulni, 1810-től pedig a bécsi Pazmanium növendéke lett. 1813-as pappá szentelését követően Drégelypalánkon lesz káplán, de már 1814-ben központi szolgálatra rendelik, nagybátyja, Kovalik János választott püspök és esztergomi érseki helynök érseki levéltárossá nevezi ki. 1816-tól szentszéki jegyző, 1820. november 1-től a Pazmanium vicerektora (alkormányzója), majd 1824. augusztus 6-tól 1825. május 10-ig helyettes rektora (helyettes kormányzója). 1830. július 17-én pozsonyi kanonok lesz, de két év múlva, 1832 májusában (Kollányi Ferenc: 1831) kinevezik a Pazmanium rektorának (kormányzójának), így ismét Bécsbe költözik. Az ő idejében jön létre a 1839-ben az önképző magyar irodalmi iskola, amely 1848-ig működik. Emellett 1833-ban a Boldogságos Szűzről nevezett veszprémvölgyi címzetes apát lesz. 1836. április 20-án esztergomi kanonoki kinevezést kapott, ahol folyamatosan emelkedett fölfelé: 1840. június 12-én sasvári főesperes, 1844. május 12-én (Szinyei József: december 21.) szentistváni prépost. Bécsben marad egészen 1845-ös esztergomi általános helynöki kinevezéséig, az 1847-es széküresedéskor szeptember 17-én káptalani helynökké választják. 1848 februárjában pharosi választott püspökké nevezi ki V. Ferdinánd (1835–1848). A forradalom és szabadságharc idején Bécsbe menekült, a Főegyházmegyét helyettese kormányozta. A szabadságharc leverését követően, I. Ferenc József (1848–1916) 1850. május 30-án kassai püspökké nevezi ki. Püspökké Scitovszky János hercegprímás (1849–1866) augusztus 25-én szenteli Esztergomban, a társszentelők Palugyai Imre nyitrai (1839–1858) és Haulik György zágrábi (1837–1869) püspökök voltak. Székét október 4-én (a Kassai Főegyházmegye életrajzi adatai szerint október 6-án) foglalta el.

Kassán nem sokáig tevékenykedett, mivel rövid időn belül, 1851. november 30-án kalocsa-bácsi érsekké nevezi ki I. Ferenc József. IX. Pius (1846–1878) 1852. március 15-én prekonizálja. (Egyes lexikonok 1852. május 15-ét jelölik meg az áthelyezés dátumául, ez azonban a dokumentumok ismeretében korábban történt; talán ezen a napon kezdte el a kormányzást.) Renováltatta a Főszékesegyházat, 1860-ban betelepíti az iskolanövéreket Kalocsára, létrehozta kalocsai zárdájukat és nevelőintézetüket, megalapítva a Misszonyunkról Nevezett (Szegény) Kalocsai Iskolanövérék Társulatát, akik idővel elemi iskolát, polgári iskolát, óvónőképzőt és polgári iskolai tanárképzőt szerveztek. Ennek megfelelően sok iskola és fiú- és leány-nevelőintézet alapítása fűződik a nevéhez érseki egyházmegyéje területén. Ő hívta be ugyanekkor Kalocsára a jezsuitákat is, hogy vegyék át a gimnáziumot, új épületet is alapított a számukra. Az érseki tanítóképzőt is ő

alapította, és alapot hozott létre a kisszeminárium megalapítására. Reformokat vezetett be a kalocsai szemináriumban, és egy új, nagyobb kápolnát építtetett. Neves adakozó volt, akkori értéken jelentős összeget, mintegy egy millió forintot adományozott jótékony célokra. 1863-ben a tíz évvel azelőtt létrehozott Zágrábi Érseki Tartomány révén kibővült Kalocsai Érseki Tartomány számára tartományi zsinatot tartott. Érdemei elismerésül Ófelsége valóságos belső titkos tanácsossá nevezi ki (feltehetőleg 1852 – az 1853-as kalocsai sematizmus említi először), megkapja a Lipót-rend (1854. április 22.) és a Szent István Rend (1863) nagykeresztjét, végül Kollányi szerint Hétszemélyes Tábla társbírája (ez utóbbi címet a kalocsai sematizmusok nem említik) lesz.

1865. december elején Pestre utazik az Országgyűlésre, azonban 1866. január 5-én szélhűdés éri, meghal. Földi maradványait Kalocsára szállítják, a Főszékesegyházban temetik el. Végredeletében több mint több adományt hagyott iskolákra, zárdákra, egyletekre, szentmisékre, szegényeknek, és más célokra. Hagyatékának nagyobb részét azonban a jezsuita vezetés alatt létesítendő kisszeminárium és a szegény diákok javára ajánlotta. 2001-ben Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek Kunszt József-díjat alapított pedagógusok elismerésére.

MŰVEI:

- Wohlthätigkeit des christlichen Priesterthums für die gesammte Menschheit.* Pressburg, 1816.
Sermo Pastoralis... occasione Canonicae suae in Sedem Episcopalem introductionis. Strigonii, 1850.
Kunszt József kassai püspök körlevele. Kassa, 1850.
Kunszt József kalocsai érsek körlevele. Kalocsa, 1852.
Sermo pastoralis... occasione Canonicae suae in Sedem Archi-Episcopalem introductionis. Cassoviae, 1852.
Josephi Kunszt Archiepiscopi Colocensis, vigore cujus pro recuperata Regni constitutione Eucharistia devotio celebranda. Pestini, 1867.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777–1923. Schematismus historicus cleri archidioecesis Colocensis et Bacsensis 1777–1923.* Szerkesztette/Composuit: Lakatos Andor. Kalocsa/Coloczae 2002.
A Kalocsai Főegyházmegye schematizmusa 1975. Kalocsa, 1975. 29.
 Kollányi Ferenc: *Esztergomi kanonokok 1100–1900.* Esztergom, 1900. 456–457.
 Szinyei József: *Magyar írók élete és munkái.* Budapest, 1899. VII., 505–507.
 Takács Emma: *Kunszt József.* In: *Magyar Katolikus Lexikon.* Szerk. Diós István. Budapest 1993-. In: VII (2002) 549–550.
 Winkler Pál: *A kalocsai érseki főszékesegyház története 1010-től napjainkig.* Kalocsa 1929. (Árpád Könyvek 31–33.) 134.
 Winkler Pál: *A kalocsai és bácsi érsekség. Történeti összefoglalás.* Kalocsa, 1926. (Árpád könyvek 4–5.) 43–45.
 Winkler Pál: *A papnevelés története a kalocsai egyházmegyében.* Kalocsa, 1934. (Árpád Könyvek 47.) 33–36.
<http://tornai.com/rendtagok.htm> (2011. január 31.)
<http://www.rimkat.sk/rs/view.php?cisloclanku=2002101405> (2011. január 31.)

EGYÉB IRODALOM:

A forradalom és szabadságharc levelestára I-IV. Szerk. V. Waldapfel Eszter. Budapest 1950–1965.

Liber Beneficiorum Ecclesiasticorum. Az esztergomi érsekségben 1699-től vezetett javadalom-jegyzék. Kézirat a Prímási Levéltárban. 425.

Fazekas Csaba: *Dokumentumok Haynald Lajos 1849-i hivatalvesztéséhez.* In: Századok 135 (2001/1) 169–180.

Mendlik Ágoston: *IX. Pius római pápa és a magyar püspöki kar, vagyis főpapok és egyháznagyok életrajzgyűjteménye.* Pécs, 1864. 79., 113.

Gams, Pius Bonifac OSB: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae quotquot innotuerunt a Beato Petro apostolo.* Ratisbonae, 1873. 370., 372.

Magyar Sion 1886. 824.

Némethy Lajos: *Series parochiarum et parochorum archi-dioecesis Strigoniensis ab antiquissimis temporibus usque annum 1894.* Esztergom, 1894.

Zakar Péter: *Isten és a szabadság 1848/49 Magyarországon. A forradalom és szabadságharc liberális egyházi megközelítései* In: Századvég 21; <http://www.szadveg.hu/files/kiadoarchivum/21zakar.pdf> (2011. január 31.)

Zelliger Alajos: *Egyházi írók csarnoka. Esztergom-főegyházmegyei papság irodalmi munkássága.* Nagyszombat, 1893. 279.

FELHASZNÁLT LEVÉLTÁRI FORRÁSOK:

Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (KFL):

KFL VIII.I.b.I.) Kunszt József

*Ft. Dr. Tóth Tamás
főiskolai docens, GFHF*